

MATANAEV

Ročník VII.

1. 2. 2025

Číslo: 10

ŠTVRTÁ NEDEĽA V CEZROČNOM OBDOBÍ

R.: Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Mt 5, 1 - 12a

Ked' Ježiš videl veľké zástupy, vystúpil na vrch. A keď sa posadil, pristúpili k nemu jeho učeníci. Otvoril ústa a učil ich: „Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.

Blahoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme.

Blahoslavení lační a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení.

Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.

Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.

Blahoslavení tí, čo šíria pokoj, lebo ich budú volať Božími synmi.

Blahoslavení prenasledovaní pre spravodlivosť, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Blahoslavení ste, keď vás budú pre mňa potupovať a prenasledovať a všetko zlé na vás nepravdivo hovoriť; radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi.“

V súvislosti s blahoslavenstvami sa často hovorí aj o preklade toho základného gréckeho refrénu: makarioi. Mali by sme to prekladať blahoslavení alebo šťastní?

Pôvodne v gréčtine sa tento výraz používal pre bohov, ale v Ježišových časoch už sa stal synonymom iného gréckeho slova eudaimon, čo znamená šťastný. Predsa len preklad šťastní znie dosť banálne, s prílišným zameraním na cify a nevystihuje úplne eschatologický charakter prísľubov v druhej časti Ježišových výrokov.

Preto blahoslavení sa predsa len hodí viac. Ježišove prísľuby nie sú prísľuby obyčajného šťastia, ale prísľuby naplnenia ľudských túžob v plnosti. Pomôcť podčiarknuť tento rozmer snád' môže aj použitie tohto termínu, ktorý sa v bežnej reči používa len zriedka.

Napriek eschatologickému charakteru blahoslavenstiev, nie sú len prísľubom, ktorý by mieril výlučne do budúcnosti, akoby ich naplnenie sa výhradne viazalo na posmrtný život. Ježiš vyhlasuje tých chudobných v duchu, hladných, smädných po spravodlivosti za blahoslavených už teraz.

Chýbajúce sloveso, ktoré si máme doplniť v prvej časti blahoslavenstiev (tak v slovenčine ako aj v gréčtine), je samozrejme sloveso byť. Podvedome si ho dopĺňame nie v budúcom, ale v prítomnom čase. Teda nehovorí sa: Budú blahoslavení. To eschatologické sa začína naplňať už teraz a má takpovediac eschatologickú platnosť.

Veľkú pozornosť často priťahuje prvé blahoslavenstvo: blahoslavení chudobní v duchu; alebo chudobní duchom? Interpretácia závisí od toho, ako chápeme slovo chudobný (doslovne alebo v prenesenom význame?), ako chápeme slovo duch (Boží Duch alebo duch človeka?) a ako chápeme grécky datív slova duch (inštrumentálny datív: chudoba sa dosahuje skrze ducha, alebo zreteľový datív: chudoba so zreteľom na ducha?).

Toto spojenie nemá presnú paralelu ani v Starom, ani v Novom zákone. Dokonca spojenie týchto dvoch výrazov je veľmi zvláštne, lebo v istom zmysle si protirečia. Totiž, grécke slovo ptochos by malo mimo biblický kontext len ťažko iný význam ako doslovný. Dokonca aj v rámci gréckeho prekladu Starého zákona toto slovo nikdy neprekladá hebrejský výraz anav, ktoré najviac zo všetkých výrazov pre chudobný nabralo aj prenesený význam. Slovo ptochos prekladá výrazy ani a dal, ktoré sú viac zamerané na materiálnu alebo spoločenskú chudobu.

Teda spojenie práve tohto slova so slovom duch je nečakané.

Čo sa týka významu slova pneuma, duch, ako najmenej pravdepodobné môžeme vylúčiť, že by sa jednalo o Božieho Ducha. Matúšovo evanjelium to v takýchto prípadoch vyslovene uvádza. Jedná sa tu teda s najväčšou pravdepodobnosťou o ducha človeka.

Ak by sme chudobu chápali doslovne, teda ako materiálnu chudobu a použitý datív v zmysle inštrumentálnom, teda, že chudoba sa dosahuje skrze ducha, výraz by znamenal čosi ako dobrovoľne chudobní. A aj keď sa v dejinách interpretácie tohto textu občas prikláňalo k tejto interpretácii, napr. v súvislosti s chudobou zasvätených osôb, tak rovnako v semitských jazykoch (ktoré by mohli byť na pozadí Matúšovej tradície) ako aj v gréčtine by sa takáto myšlienka dobrovoľnosti vyjadrila iným spôsobom.

Vylúčením týchto dvoch možností sa dostávame k interpretácii slova chudobný v prenesenom význame. Ale aj v takom prípade je možný význam ešte stále široký. Ako chápať toho ducha človeka?

Môžeme hovoriť o chudobe vo vzťahu k vnútornému životu človeka, v zmysle byť zronený, sklúčený, zúfalý. V takomto prípade výraz zdôrazňuje potreby ľudského vnútra. Význam chudobný môžeme tiež preniesť do roviny významu poníženy.

Chudobní v duchu sú potom tí, ktorí sú pokorní pred Bohom. Ak by sme chceli zohľadniť silu výrazu ptochos, ktorý má predsa len silnejšie puto s doslovným významom chudoby, mohli by sme povedať, že chudobný v duchu je ten, kto hoci má majetok, nie je naň naviazaný a je pripravený ním slúžiť.

Pri takýchto chápaniach chudoby sa jej ekonomický či sociálny rozmer dostáva do úzadia a vystupuje do popredia jej význam vzhľadom na vnútorný postoj človeka. Chudobný v duchu tak nehovorí nič o tom či je človek materiálne chudobný alebo bohatý. Toto blahoslavenstvo sa spojením výrazu chudobný a duch vyhýba automatickej identifikácii chudobného s blahoslaveným.

Nie je človek blahoslavený len pre to, že má málo majetku. Aj bohatý môže byť blahoslavený ak je chudobný v duchu t.j. ak má postoj pokory pred Bohom.

